

Retouradres Postbus 511, 2003 PB Haarlem

Aan de commissie Bestuur

Datum 24 januari 2018
Ons kenmerk 2018/57567
Contactpersoon M. Vendel
Doorkiesnummer 023-5114911
E-mail mvendel@haarlem.nl
Onderwerp Nazorg na detentie: ondersteuning aan ex-gedetineerden met een verslaving of beperking

Geachte leden van de commissie Bestuur,

In de eerste helft van 2017 zijn het beleid en de resultaten van de gemeentelijke nazorg voor ex-gedetineerden geëvalueerd. Deze evaluatie heeft geleid tot de rapportage *'Evaluatie van re-integratie na detentie: terugkeer van volwassen ex-gedetineerden in de Haarlemse samenleving'*¹ met aanbevelingen om te komen tot een goed werkende aanpak voor ondersteuning van Haarlemse ex-gedetineerden. Deze aanbevelingen vormden vervolgens de basis voor acties ter verbetering van de nazorg aan Haarlemse ex-gedetineerden welke zijn gevat in het plan van aanpak *'Nazorg na detentie: plan van aanpak Haarlem 2017-2018'*² dat op 30 november 2017 met u is besproken. Tijdens deze bespreking heeft burgemeester Wienen toegezegd mij te vragen u te informeren over de ondersteuning die de gemeente Haarlem biedt aan ex-gedetineerden met een verslaving en/of beperking. Met deze brief informeer ik u over deze aanpak.

Verslavingsproblematiek en beperkingen bij (ex-)gedetineerden

De aard en omvang van problemen met verslaving en beperkingen³ onder (ex-)gedetineerden onderstrepen de noodzaak tot goede zorgverlening tijdens en na detentie. Vaak is sprake van meervoudige problematiek en om problemen met een hardnekkig karakter.

De geestelijke gezondheidszorg voor gedetineerden is de laatste jaren sterk in ontwikkeling. Dit maakt onder andere dat stoornissen en beperkingen tijdens detentie beter worden herkend. Ook de tendens om overlast op straat daadkrachtig

¹ 2016/525848

² 2017/330415

³ Onder beperkingen worden in deze brief zowel verstandelijke als psychische en psychiatrische beperkingen bedoeld.

Haarlem

2

– desnoods via dwang – aan te pakken is van invloed op het aantal mensen met verslavingsproblematiek of beperkingen in detentie. Grensoverschrijdend gedrag dat samenhangt met stoornissen is de afgelopen decennia steeds meer in strafrechtelijke kanalen geleid en daarmee ook naar detentie⁴.

Zorg en ondersteuning na detentie: een gedeelde verantwoordelijkheid

De zorg en ondersteuning die iemand tijdens detentie ontvangt is bijna altijd onderdeel van een langduriger zorgtraject. Wet- en regelgeving rond de bekostiging van forensische zorg (FZ), langdurige en intensieve zorg (Wlz) behandeling (ZvW) en ondersteuning (Wmo) is complex. De gemeentelijke verantwoordelijkheid is tweeledig; zij voert regie op het nazorgtraject en is verantwoordelijk voor een passend aanbod van ondersteuning.

Ondersteuning aan ex-gedetineerden met een verslaving en/of beperking

De gemeentelijke verantwoordelijkheid voor passend aanbod van ondersteuning reikt uiteraard verder dan alleen ten aanzien van (ex-)gedetineerden. Ook de ontwikkelingen vanuit andere programma's⁵ binnen het sociaal domein dragen bij aan een betere ondersteuning van ex-gedetineerden met verslaving of beperking. Gezien de veelheid aan verschillende ontwikkelingen zal worden volstaan met een overzicht van de meest relevante zaken.

We starten een pilot met individuele begeleiding voor ex-gedetineerden

Zorg en ondersteuning in het kader van nazorg heeft altijd een vrijwillig karakter. Met enige regelmaat geven gedetineerden aan dat zij geen behoefte hebben aan ondersteuning na detentie. Na detentie blijken sommigen onvoldoende in staat om problemen het hoofd te bieden. Om deze situaties waar mogelijk te voorkomen wordt ingezet op een pilot met *hands-on* begeleiders specifiek voor Haarlemse ex-gedetineerden. Al tijdens detentie bezoekt de begeleider de gedetineerde om contact te leggen en afspraken te maken om zaken te regelen zoals huisvesting, ziektekostenverzekering, ID en werk. Ook regelt de begeleider op verzoek van de gedetineerde eventuele aanmelding bij de gemeente (WMO) en zorginstellingen.

We investeren in outreachende zorg voor zorg mijders

Het is een complexe uitdaging om kwetsbare inwoners met een verslaving en/of beperking toe te leiden naar passende zorg en ondersteuning als zij zorg mijdend of zorgvermoeid zijn. Hiervoor is een outreachende werkwijze ('bemoeizorg'), een lange adem en maatwerk nodig. In samenwerking met ketenpartners GGZ inGeest, GGD, Palier en Brijder wordt het aanbod van bemoeizorg mét specialistische kennis van verslaving, GGZ en LVB versterkt. Dit is een belangrijke aanvulling op de specialistische verzekerde zorg waar een indicatie, zorgverzekering en behandelingsbereidheid nodig zijn. Op deze wijze kunnen de zorgmijders met een

⁴ J.C. Zwemstra (2009). *Psychiatrische zorg in en aansluitend aan detentie; een onderzoek naar psychiatrische zorg en behandeling in detentie en daarop aansluitende reguliere of forensische zorg*. Nijmegen: Wolf Legal Publishers

⁵ Voorbeelden zijn het beleidskader- en uitvoeringsprogramma 'Opvang, Wonen en Herstel 2017-2020', het 'Transformatieprogramma Sociaal Domein', en de 'Doorontwikkeling Sociaal Wijkteam'

Haarlem

3

verslaving en/of beperking beter toe geleid worden naar de zorg en ondersteuning die zij nodig hebben.

We bieden WMO aanbod als forensisch aanbod ontbreekt

Hoewel het forensisch aanbod bij een forensisch kader eigenlijk voorliggend is op ondersteuning en begeleiding vanuit de Wmo⁶ kan aan ex-gedetineerden met een forensisch kader vanuit de WMO een indicatie worden toegekend indien het forensische aanbod in de regio niet passend of beschikbaar is. Hiermee voorkomen we dat mensen moeten wachten tot een forensische titel is afgelopen om in aanmerking te komen voor ondersteuning en begeleiding.

We verlenen voorrang na een ISD-maatregel

Een aantal Haarlammers krijgt jaarlijks een ISD-maatregel⁷ opgelegd. Deze maatregel is bedoeld voor meerderjarige daders die veelvuldig met de politie in aanraking komen vanwege het plegen van criminaliteit en het veroorzaken van overlast (zogenaamde 'stelselmatige daders'). Deze doelgroep kampt vaak met drugs- en alcoholverslaving, psychische problemen en/of een verstandelijke beperking. ISD wordt beschouwd als de allerlaatste-kans-voorziening, bestemd voor de zwaarste doelgroep. Met de maatregel wordt beoogd de overlast en criminaliteit door stelselmatige daders tegen te gaan door insluiting voor een langere tijdsperiode (maximaal twee jaar). Tijdens de maatregel wordt ingezet op een op gedragsverandering en re-integratie gericht traject. Met de inzet van de ISD-maatregel investeert Justitie en Veiligheid fors in het voorkomen van recidive door veelplegers⁸. De effectiviteit van de maatregel staat en valt echter met de nazorg die na afloop van de maatregel wordt geboden. Om te voorkomen dat daders na een ISD-maatregel in hun oude gedrag vervallen, is vaak begeleiding nodig in de vorm van beschermd wonen. Om de kans op succes zo groot mogelijk te maken wordt aan mensen die na een ISD maatregel terugkeren in de samenleving daarom onder voorwaarden met voorrang een beschermd woonplek geboden. Voorwaarden hierbij zijn dat er gedurende de ISD- maatregel is meegewerkt aan traject, dat een beschermd woonomgeving de best passende vervolgplek is en dat er motivatie is om de gemaakte vooruitgang voort te zetten.

We vervullen een aanjaagfunctie ten aanzien van uitbreiding van het forensisch aanbod

Er is een schaarste aan intramuraal forensisch aanbod in de regio. Het gaat dan voornamelijk om forensische plekken beschermd wonen⁹ waar ex-gedetineerden

⁶ Bij een forensisch kader dient benodigde zorg en begeleiding gefinancierd te worden door het ministerie van Veiligheid en Justitie (zie tabel 3). Ex-gedetineerden die onder een forensisch kader vallen kunnen daarom pas aanspraak maken op voorzieningen gefinancierd door de WMO als dit kader verlopen is.

⁷ ISD staat voor Inrichting voor Stelselmatige Daders (ISD)

⁸ De kosten van uitvoering van een ISD-maatregel zijn gelijk aan een bedrag van €285.000,- per persoon.

⁹ In Kennemerland zijn er in totaal zes plekken voor volwassenen bij Leger des Heils (Domus in Haarlem) en een aantal plekken voor jongeren van 16 tot 25 jaar (Vast & Verder in Hoofddorp)

Haarlem

4

met een verslaving en/of beperking worden voorbereid op zelfstandig wonen. Om ervoor te zorgen dat het aantal forensische woonplekken in onze regio uitgebreid wordt hebben we onze ketenpartners uit het Sociaal Domein gevraagd om een project te starten om het aanbod van justitiële woonplekken uit te breiden. Ten aanzien van dit project vervult gemeente Haarlem een aanjaagfunctie.

We verlagen financiële drempels in de toeleiding naar zorg en behandeling

Een deel van de ex-gedetineerden met een verslaving en/of beperking heeft geen vaste woon- of verblijfplaats en om deze reden niet altijd een zorgverzekering, of heeft geen financiële mogelijkheden om de zorgpremie te betalen door bredere schuldenproblematiek of onvoldoende kennis van de bureaucratische vereisten. Ook het verplichte eigen risico kan een belangrijke financiële belemmering voor mensen zijn om (verdere) hulp te accepteren. Om deze drempels te verlagen bieden we een collectieve zorgverzekering waarin het eigen risico is meeverzekerd, zodat dit geen drempel vormt voor de toeleiding naar zorg en behandeling. Daarnaast werken we met het Rijk samen aan de subsidieregeling zorgverleners. De regeling is gericht op onverzekerde mensen die in beeld zijn gekomen nadat ze hebben aangeklopt bij een zorgverlener. De opzet van de regeling is om deze mensen alsnog zo snel mogelijk te verzekeren en zo nodig van passende hulpverlening te voorzien.

We hebben aandacht voor maatwerk bij inkomensvraagstukken

Mensen met complexe problemen zoals een verslaving of beperking vragen soms om creatieve oplossingen; zoals het verstrekken van bijzondere bijstand tijdens detentie, het verlengen van de opschort-termijn bij uitkeringen¹⁰ of het afwijken van de verplichte zoektijd naar werk¹¹. Hiervoor is geen nieuw beleid nodig of nieuwe regels; dit is maatwerk. De afgelopen periode is er hard gewerkt om ervoor te zorgen dat onze gemeentelijke dienstverlening past bij de behoeften van de klant. Zo is de afdeling Werk & Inkomen dit jaar wijkgericht aan de slag met per team een zorgconsulent die als aanspreekpunt fungeert voor de ketenpartners en bijdraagt aan kennis bij collega's. En klantmanagers uit team IV-Centrum van het Servicecenter werken sinds 1 maart van dit jaar vanuit de Brede Centrale Toegang in de 24-uurs opvang om zo de mensen met OGGZ problematiek beter van dienst te kunnen zijn. Om de dienstverlening aan ex-gedetineerden verder te verbeteren zorgen we ervoor dat onze medewerkers in 2018 extra scholing krijgen in de omgang met deze doelgroep. Deze lopende ontwikkelingen moeten zorgen voor kortere lijnen tussen de gemeente, de proces-coördinatie vanuit het Nazorgpunt en de extra *hands-on* begeleiding.

¹⁰ Normaliter wordt een uitkering vanuit de Participatiewet bij een detentie tot 30 dagen opgeschort, en na deze termijn stopgezet. Als een uitkering wordt stopgezet dient het aanvraagproces na detentie geheel opnieuw doorlopen te worden.

¹¹ Adolescenten tot 27 jaar zijn verplicht vier weken na aanmelding voor een uitkering op zoek te gaan naar werk of een opleiding voordat zij een uitkering krijgen.

Haarlem

5

Conclusie

Met genoemde diversiteit aan ontwikkelingen wordt beoogd ex-gedetineerden met een verslaving of beperking de nazorg en ondersteuning te bieden die zij nodig hebben. Een evaluatie van het plan van aanpak '*Nazorg na detentie: plan van aanpak Haarlem 2017-2018*' zal eind 2018 plaats vinden.

Wij hopen u hierbij voldoende te hebben geïnformeerd.

Met vriendelijke groet,

Mede namens burgemeester drs. J. Wienen,

J. Botter, MPA